

**Татарстан Республикасында Бала хокуклары буенча
вәкаләтле вәкил турында һәм Татарстан Республикасының
аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында**

Татарстан Республикасы
Дәүләт Советы тарафыннан
2011 елның 7 июлендә
кабул ителде

Әлеге Закон Татарстан Республикасында Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең статусын, компетенциясен, үз вазыйфасына сайлану, аның вәкаләтләре туктатылу һәм аны вазыйфасыннан азат итү тәртибен, шулай ук аның эшчәнлеген тәмин итү нигезләрен билгели.

1 бүлек. Гомуми нигезләмәләр

**1 статья. Татарстан Республикасында Бала хокуклары буенча вәкаләтле
вәкил**

1. Татарстан Республикасында Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил (алга таба – Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил) вазыйфасы БМОның Бала хокуклары турындагы конвенциясе, Россия Федерациясе Конституциясе, Татарстан Республикасы Конституциясе нигезендә Татарстан Республикасында бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен дәүләт тарафыннан яклау гарантияләрен тәмин итү, әлеге хокукларны һәм мәнфәгатьләрне Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарә органнары, Татарстан Республикасы территориясендә урнашкан теләсә кайсы оештыру-хокукый рәвештәге һәм милек рәвешендәге оешмалар һәм аларның вазыйфай затлары тарафыннан тану һәм үтәү максатларында гамәлгә куела.

2. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил вазыйфасы Татарстан Республикасы дәүләт вазыйфасы булып тора.

3. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил, үз вәкаләтләрен гамәлгә ашырганда, кайсы да булса Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарә органнарына һәм вазыйфаи затларга бәйсез һәм алар алдында хисап тотмый.

4. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил эшчәнлегә бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен дәүләт тарафыннан яклауның гамәлдәге чараларын тулыландыра, бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен яклауны, баланың бозылган хокукларын торгызуны тәмин итүче Татарстан Республикасы дәүләт органнары, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарә органнары, вазыйфаи затлар компетенцияләрен юкка чыгармый һәм яңадан карауга китерми.

2 статья. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил эшчәнлегенә хокукий нигезләре

Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил үз эшчәнлегендә халыкара хокукның гомумтанылган принципнарына һәм нормаларына, Россия Федерациясенә халыкара шартнамәләренә, БМОның Бала хокуклары турындагы конвенциясенә, Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә, әлегә Законга һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукий актларына таяна.

3 статья. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең бурычлары

1. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең төп бурычлары түбәндәгеләр:

1) бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен дәүләт тарафыннан яклау гарантияләрен тәмин итү;

2) баланың бозылган хокукларын һәм мәнфәгатьләрен торгызуга ярдәм итү;

3) бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен тәмин итү һәм яклау механизмын камилләштерүгә ярдәм итү;

4) Татарстан Республикасында бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен үтәү эшләре торышын анализлау;

5) бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен тәмин итү мәсьәләләре буенча федераль законнары, Татарстан Республикасы законнарын һәм муниципаль хокукий актларны камилләштерүгә ярдәм итү;

6) бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен яклау мәсьәләләре буенча Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарының һәм Татарстан Республикасындагы жирле үзидарә органнарының үзара эшчәнлегенә ярдәм итү;

7) бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча халыкны хокукий агарту;

8) бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен тәмин итү өлкәсендә региональ һәм халыкара хезмәттәшлекне үстерү.

2. Тормыш хәле авыр булган балаларның, ятим балаларның һәм ата-ана тәрбиясеннән мәхрүм калган балаларның хокукларын һәм мәнфәгатьләрен яклау Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил эшчәнлегендә өстенлекле юнәлеш булып тора.

4 статья. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил эшчәнлегә принциплары

1. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил эшчәнлегә законлылык, бәйсезлек, гаделлек, жаваплылык, гуманлык, ачыклык, объективлык һәм һәркем өчен файдаланырлык булу принципларына нигезләнә.

2. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил, Россия Федерациясе Президенты каршындагы Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил, Россия Федерациясе субъектларындагы бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилләр, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарә органнары, теләсә кайсы оештыру-хокукый рәвештәге һәм милек рәвешендәге оешмалар, аларның вазыйфаи затлары, иҗтимагый берләшмәләр белән үзара эшчәнлекне һәм хезмәттәшлекне гамәлгә ашыра.

3. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил мөрәҗәгать итүчеләрнең һәм башка затларның бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен яклау эшчәнлегенә бәйле рәвештә үзенә мәгълүм булган шәхси тормышлары турындагы белешмәләренә фаш итәргә хокуксыз.

2 бүлек. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил вазыйфасына сайлап кую, аның вәкаләтләрен туктату һәм аны вазыйфасыннан азат итү тәртибе

5 статья. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил вазыйфасына кандидатка карата куела торган таләпләр

Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил вазыйфасына 35 яшьтән дә яшь булмаган, юридик яисә педагогик югары һөнәри белемле, үзенә тап төшергән гамәлләр кылмаган, балалар проблемаларын белүче йә балалар белән эш тәҗрибәсенә, йә бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен яклау өлкәсендә эш тәҗрибәсенә ия Россия Федерациясе гражданы булып торучы зат сайланып куела.

6 статья. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил вазыйфасына сайлап кую

1. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил вазыйфага Татарстан Республикасы Дәүләт Советының сайланган депутатлары саныннан күпчелек тавыш белән Татарстан Республикасы Дәүләт Советы тарафыннан сайлап куела.

2. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил вазыйфасына кандидатураны Татарстан Республикасы Дәүләт Советына Татарстан Республикасы Президенты тәкъдим итә.

7 статья. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең үз вазыйфасына керешүе

1. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил түбәндәге эчтәлекле антны әйткән мизгелдән үз вазыйфасына керешкән булып санала:

"Бала хокукларын һәм мәнфәгатләрән якларга, үз вазыйфаларымны Берләшкән Милләтләр Оешмасының Бала хокуклары турындагы конвенциясенә, Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарда, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына, гаделлеккә таянып һәм намус кушканча башкарырга сүз бирәм".

2. Ант итү, Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил үз вазыйфасына сайланып куелганнан соң, турыдан-туры Татарстан Республикасы Дәүләт Советы утырышында башкарыла.

8 статья. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең вәкаләтләре срогы

1. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил үз вазыйфасына биш ел срокка сайланып куела.

2. Бер үк зат Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил вазыйфасына тоташтан ике сроктан артыкка сайланып куела алмый.

3. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең вәкаләтләре Бала хокуклары буенча яна вәкаләтле вәкил сайланган көннән туктатыла.

4. Татарстан Республикасы Дәүләт Советының вәкаләтләре срогы чыгу яисә аны тарату Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең вәкаләтләрен туктатуга китерми.

9 статья. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең үз вәкаләтләрен башкаруга бәйле чикләүләр

Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил федераль законнар нигезендә Татарстан Республикасының дәүләт вазыйфаларын биләүче затлар өчен билгеләнгән чикләүләргә һәм тыюларны үтәргә тиеш.

10 статья. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилне үз вазыйфасыннан вакытыннан алда азат итү

1. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил үз вазыйфасыннан вакытыннан алда федераль законнарда һәм "Татарстан Республикасы дәүләт вазыйфалары турында" 2006 елның 4 мартындагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда каралган очракларда һәм тәртиптә азат ителә.

2. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилне үз вазыйфасыннан вакытыннан алда азат итү Татарстан Республикасы Дәүләт Советының сайланган депутатлары саныннан күпчелек тавыш белән Татарстан Республикасы Дәүләт Советы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилне үз вазыйфасыннан вакытыннан алда азат итү турындагы мәсьәлә Татарстан Республикасы Дәүләт Советы алдына Татарстан Республикасы Президенты тарафыннан куела.

3. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил үз вазыйфасыннан вакытыннан алда азат ителгән очракта, Бала хокуклары буенча яңа вәкаләтле вәкил Бала хокуклары буенча элекке вәкаләтле вәкил үз вазыйфасыннан вакытыннан алда азат ителгән көннән алып ике ай эчендә әлеге Законда билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы Дәүләт Советы тарафыннан сайланырга тиеш.

3 бүлек. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил компетенциясе

11 статья. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең вәкаләтләре

Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил үз бурычларын үтәү максатларында:

1) Татарстан Республикасында БМОның Бала хокуклары турындагы конвенциясен, халыкара хокукның башка нормаларын һәм Россия Федерациясенең халыкара шартнамәләрен, Россия Федерациясе Конституциясен, Россия Федерациясе законнарын, Татарстан Республикасы Конституциясен, бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен яклау һәм үтәү мәсьәләләре буенча Татарстан Республикасы законнарын үтәү торышын өйрәнә;

2) гражданнарны кабул итүне гамәлгә ашыра, бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен бозуга кагылышлы мөрәжәгатьләренә, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарының, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарә органнарының, вазыйфай затларның, теләсә кайсы оештыру-хокукый рәвештәге һәм милек рәвешендәге оешмаларның бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен боза торган карарларына яисә гамәлләренә (гамәл кылмавына) карата гражданнар шикаятьләрен карый;

3) бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен тәмин итү эшчәнлеген гамәлгә ашыра торган Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарә органнары, теләсә кайсы оештыру-хокукый рәвештәге һәм милек рәвешендәге оешмалар, аларның вазыйфай затлары эшчәнлеген, шулай ук бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен бозу фактлары турындагы хәбәрләренә мөстәкыйль рәвештә яисә компетентлы дәүләт органнары һәм вазыйфай затлар белән берлектә тикшерә;

4) балалар хокукларын һәм мәнфәгатьләрен күпләп яисә тупас бозулар турында мәгълүматлар алганда йә аеруча ижтимагый әһәмияткә ия булган очракларда үз инициативасы белән үз компетенциясе чикләрендә тиешле чаралар күрә;

5) балалар хокукларын һәм мәнфәгатьләрен бозу фактларын тикшерү буенча парламент комиссиясе төзү һәм парламент тыңлаулары үткәрү турындагы тәкъдимнәр белән Татарстан Республикасы Дәүләт Советына мөрәжәгать итә, шулай ук турыдан-туры яисә үз вәкиле аша күрсәтелгән комиссия эшендә һәм үткәрелә торган тыңлауларда катнаша;

б) карарларында яисә гамәлләрендә (гамәл кылмавында) ул бала хокуклары һәм мәнфәгатьләре бозыла дип таныган Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте

органнарына, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарэ органнарына, аларның вазыйфай затларына, телэсэ кайсы оештыру-хокукый рэвештэге һәм милек рэвешендэге оешмаларга баланың бозылган хокукларын һәм мәнфэгатьләрен торгызу һәм алга таба мондый хокук бозуларны булдырмау буенча ихтимал һәм кирәкле чараларга кагылышлы тәкъдимнәрне үз эченә ала торган бәялэмәсен юллы;

7) балаларның хокуклары һәм мәнфэгатьләре федераль дәүләт хакимиятенен Татарстан Республикасы территориясендә урнашкан органнары тарафыннан бозылган очракта, бу органнарда күрсәтелгән хокукларны һәм мәнфэгатьләрен торгызу буенча ихтимал һәм кирәкле чараларга кагылышлы тәкъдимнәр жиберә, шулай ук Россия Федерациясе Президенты каршындагы Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилгә, федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә хокук саклау органнарына һәм башка компетентлы органнарда мөрәжәгать итә;

8) бала хокукларына һәм мәнфэгатьләренә кагылышлы норматив хокукый актлар эшләүдә катнаша;

9) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарэ органнарына бала хокукларын һәм мәнфэгатьләрен яклау өлкәсендәге эшчәнлекне камилләштерү буенча тәкъдимнәр кертә;

10) Татарстан Республикасы Президенты каравына бала хокукларын һәм мәнфэгатьләрен үтәү һәм яклау мәсьәләләре буенча тәкъдимнәр кертә;

11) бала хокукларын һәм мәнфэгатьләрен тәмин итү һәм яклау мәсьәләләре буенча дәүләт хакимияте органнарыннан, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарэ органнарыннан алына торган материаллардагы, шулай ук күрсәтелгән мәсьәләләр буенча гражданнар, оешмалар мөрәжәгатьләрендәге, массакүләм мәгълүмат чараларындагы хәбәрләрдәге мәгълүматны жыюны, өйрәнүне һәм анализлауны гамәлгә ашыра;

12) карарларында яисә гамәлләрендә (гамәл кылмавында) бала хокукларын һәм мәнфэгатьләрен бозулар чагыла торган вазыйфай затларга карата дисциплинар, административ эш йә жинаять эше кузгату турында үтенечнамә белән дәүләт хакимиятенен вәкаләтле органнарына мөрәжәгать итә;

13) Татарстан Республикасында бала хокукларын һәм мәнфэгатьләрен бозу фактлары турында хокук саклау органнарына хәбәр итә;

14) балаларның сәламәтлегенә, әхлакый һәм рухи үсешенә тискәре йогынты ясый торган хәлләрне билгеләү максатында басма, аудио- һәм видеопродукциягә мониторинг алып бара;

15) бала хокукларын һәм мәнфэгатьләрен тәмин итү һәм яклау өлкәсендә дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарэ органнары, оешмалар эшчәнлегенә ярдәм итә;

16) бала хокукларын һәм мәнфэгатьләрен билгеләнгән тәртиптә судта яклауны гамәлгә ашыра;

17) бала хокукларын һәм мәнфэгатьләрен яклау мәсьәләләре буенча балаларга, шулай ук аларның законлы вәкилләренә консультатив ярдәм күрсәтә;

18) үз компетенциясе чикләрендә, бер яктан, балалар, аларның законлы вәкилләре һәм, икенче яктан, гамәлләренә карата шикаять бирелә торган дәүләт

хакимияте органнары, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарэ органнары, аларның вазыйфай затлары, оешмалар арасындагы бэхэслэрне жайга салу буенча чаралар күрә;

19) бала хокуклары һәм мәнфэгатьләре, аларны яклау рәвешләре һәм ысуллары мәсьәләләре буенча хокукый агартуны, БМОның Бала хокуклары турындагы конвенциясе, Россия Федерациясенә халыкара шартнамәләре, бала хокуклары мәсьәләләре буенча Россия Федерациясе законнары һәм Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен пропагандалауны гамәлгә ашыра;

20) гамәлдәге законнарда каралган башка вәкаләтләрне башкара.

12 статья. **Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил эшчәнлегенә гарантияләре**

1. Үз бурычларын һәм вәкаләтләрнен гамәлгә ашыру максатларында Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил түбәндәгеләргә хокуклы:

1) үз эшчәнлегенә мәсьәләләре буенча Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарэ органнары, теләсә кайсы оештыру-хокукый рәвештәгә һәм милек рәвешендәгә оешмалар житәкчеләре һәм башка вазыйфай затлары тарафыннан кичекмәстән кабул ителергә;

2) бала хокукларын һәм мәнфэгатьләрен үтәүгә һәм яклауга бәйле мәсьәләләр буенча дәүләт хакимияте органнарыннан, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарэ органнарыннан, теләсә кайсы оештыру-хокукый рәвештәгә һәм милек рәвешендәгә оешмалардан, аларның вазыйфай затларыннан билгеләнгән тәртиптә кирәкле белешмәләр, документлар, материаллар, аңлатмалар һәм башка мәгълүмат сорарга һәм алырга;

3) үз эшчәнлегенә мәсьәләләре буенча Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарэ органнарына, теләсә кайсы оештыру-хокукый рәвештәгә һәм милек рәвешендәгә оешмаларга, таныклык күрсәтеп, каршылыксыз керергә;

4) үз эшчәнлегенә мәсьәләләре буенча Татарстан Республикасы территориясендәгә хокук саклау органнарына һәм ирексезләп тоту урыннарына таныклык күрсәтеп керергә, шулай ук федераль законнар нигезендә аларның житәкчеләре һәм башка вазыйфай затлары тарафыннан кабул ителергә;

5) белем бирү учреждениеләренә, мәгариф идарәсе органнарының ачык һәм ябык типтагы махсус уку-тәрбия учреждениеләренә, балаларга медицина ярдәме күрсәтә торган сәламәтлек саклау учреждениеләренә, авыр тормыш хәлендә калган балалар өчен социаль приютларга, ата-ана каравыннан мәхрүм калган балаларга ярдәм итү үзәкләренә, эчке эшләр органнарының балигь булмаган хокук бозучыларны вакытлыча тоту үзәкләренә, башка учреждениеләргә, таныклык күрсәтеп, каршылыксыз керергә һәм аларда балаларны тоту шартларын тикшерергә;

6) бала хокукларын һәм законлы мәнфэгатьләрен бозу фактлары буенча мөстәкыйль рәвештә яисә компетентлы дәүләт органнары, вазыйфай затлар белән берлектә Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарэ органнары һәм вазыйфай затлар эшчәнлегенә тикшерү үткәергә яисә аларның компетенциясе нигезендә әлегә эшчәнлеккә

тикшерү үткәрү турындагы үтенеч белән дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарә органнарына мөрәжәгать итәргә;

7) ачыкланырга тиешле хәлләргә тикшерү үткәрүдә булышлык күрсәтүне сорап, компетентлы дәүләт органнарына яисә вазыйфай затларга мөрәжәгать итәргә;

8) мөрәжәгатьләрне (шикаятьләрне) карау барышында ачыкланырга тиешле мәсьәләләр буенча экспертлар тикшерүен һәм бәяләмәләр эзерләүне Татарстан Республикасының компетентлы дәүләт учреждениеләренә һәм фәнни учреждениеләргә йөкләргә;

9) Татарстан Республикасы Дәүләт Советы, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты, Татарстан Республикасы Конституция суды, Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенә башка органнары, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарә органнары утырышларында һәм киңәшмәләрендә катнашырга;

10) үзе куйган мәсьәләләргә карауда һәм тикшерүдә турыдан-туры катнашырга. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилгә ул куйган мәсьәләләргә карау вакыты һәм урыны турында мәсьәлә караласы датага кадәр өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителәргә тиеш.

2. Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарә органнары, аларның вазыйфай затлары түбәндәгеләргә башкарырга тиеш:

1) Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилгә аның вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда булышлык күрсәтергә;

2) Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил гарызнамәләре буенча аның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен кирәкле белешмәләргә, документларны, материалларны, башка мәгълүматны, гарызнамәнең үзәндә башка срок билгеләнмәгән булса, гарызнамә алган көннән алып 15 көннән дә соңга калмыйча түләүсез бирергә;

3) Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил гарызнамәләре буенча бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен үтәүгә һәм яклауга бәйле мәсьәләләр буенча аңлатмалар бирергә;

4) Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен яклау буенча ихтимал һәм кирәкле чараларга кагылышлы тәкъдимнәрен үз эченә алган бәяләмәсен алганнан соң 15 көн эчендә аны карарга һәм күрелгән чаралар турында Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилгә язма рәвештә хәбәр итәргә. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил тәкъдимнәре үтәлмәгән очракта, җавапта аларны үтәмәү сәбәпләрен нигезләү булырга тиеш.

3. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил эшчәнлегенә аның карарына йогынты ясау максаты белән тыкшыну, вазыйфай затларның әлеге Законда билгеләнгән йөкләмәләргә үтәмәве, шулай ук Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил эшчәнлегенә башка рәвешле каршылык күрсәтү законнарда билгеләнгән җаваплылыкка китерә.

4. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарының норматив хокукый актлары, шулай ук Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан рәсми рәвештә таратыла

торган документлар һәм башка мәгълүмати һәм белешмә материаллар белән билгеләнгән тәртиптә тәэмин ителә.

5. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил бәйсезлегенә хезмәт өчен түләүгә, медицина, социаль һәм башка тәэмин итүгә һәм хезмәт күрсәтүгә бәйлә матди һәм социаль гарантияләре Татарстан Республикасы законнары нигезендә билгеләнә.

13 статья. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил докладлары

1. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил календарь елы тәмамланганнан соң өч айдан да соңга калмыйча үз эшчәнлегә һәм Татарстан Республикасында бала хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен үтәү турында еллык доклад эзерли.

Әлеге доклад Татарстан Республикасы Президентына, Татарстан Республикасы Дәүләт Советына, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетына, Татарстан Республикасы Конституция судына, Татарстан Республикасы Югары судына, Татарстан Республикасы Арбитраж судына, Татарстан Республикасы Прокурорына жиберелә.

2. Бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен бозу турындагы аерым мәсьәләләр буенча Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил Татарстан Республикасы Президентына, Татарстан Республикасы Дәүләт Советына, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетына, Татарстан Республикасы Конституция судына, Татарстан Республикасы Югары судына, Татарстан Республикасы Арбитраж судына, Татарстан Республикасы Прокурорына махсус докладлар жиберә ала.

3. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил еллык һәм махсус доклад буенча Татарстан Республикасы Дәүләт Советының чираттагы утырышында мәгълүмат белән чыгыш ясарга хокуклы.

4. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең еллык һәм махсус докладларын карау нәтижәләре буенча әлеге статьяның 1 һәм 2 өлешләрендә күрсәтелгән дәүләт хакимияте органнары житәкчеләре ачыкланган хокук бозуларны бетерү, балаларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен яклауны тәэмин итү һәм көчәйтү буенча үз компетенциясе чикләрендә законнарда билгеләнгән тәртиптә чаралар күрә.

14 статья. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил тарафыннан гражданнар мөрәжәгатьләрен (шикаятьләрен) карау тәртибе

1. Мөрәжәгатьләренә (шикаятьләренә) караганда, Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил федераль законнардагы һәм "Татарстан Республикасында гражданнарның мөрәжәгатьләре турында" 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы таләпләренә таянып эш итә.

2. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарының, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарә органнарының, Татарстан Республикасы дәүләт граждан хезмәткәрләренә, Татарстан Республикасы муниципаль хезмәткәрләренә, теләсә кайсы оештыру-хокукый рәвештәгә һәм милек рәвешендәгә оешмалар житәкчеләренә һәм вазыйфай затларының бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен боза торган карарларына яисә гамәлләренә (гамәл кылмавына) карата Россия Федерациясе

гражданның, чит ил гражданның һәм гражданлыгы булмаган затларның шикаятьләрен карый.

3. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил адресына шикаять белән балалар, аларның законлы вәкилләре, шулай ук өченче затлар мөрәжәгать итәргә хокуклы.

4. Шикаять Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилгә бала хокуклары һәм мәнфәгатьләре бозылган көннән яисә мөрәжәгать итүчегә аларны бозу турында мәгълүм булган көннән алып бер елдан да соңга калмыйча язма рәвештә яисә электрон документ рәвешендә тапшырыла.

5. Әгәр җавап язма рәвештә җибәрелергә тиеш булса, шикаятьтә фамилия, исем, атасының исеме, почта адресы һәм, әгәр җавап электрон документ рәвешендә җибәрелергә тиеш булса, электрон почта адресы, карарларына яисә гамәлләренә (гамәл кылмавына) карата шикаять бирелә торган органның яисә вазыйфаи затның исеме, мөрәжәгать итүче фикере буенча бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен бозган яисә боза торган карарларның яисә гамәлләрнең (гамәл кылмауның) асылы баян ителеп күрсәтелергә тиеш.

Шикаятькә шикаятьне карау өчен кирәкле документларның һәм башка материалларның күчермәләре кушып бирелә.

Югарыда күрсәтелгән таләпләр турыдан-туры балалар тарафыннан бирелә торган шикаятьләргә кагылмый.

6. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил гражданның арасындагы хокук мөнәсәбәтләренә бәйле бәхәсләр буенча шикаятьләренә карамый.

7. Шикаятьне алганнан соң, Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил түбәндәгеләргә хокуклы:

1) шикаятьне карауга кабул итәргә;

2) шикаятьне үз компетенциясенә шикаятьне асылда хәл итү керә торган дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасындагы җирле үзидарә органнарына яисә вазыйфаи затка тапшырырга;

3) мөрәжәгать итүчегә баланың бозылган хокукларын һәм мәнфәгатьләрен яклау өчен ул файдалана ала торган чаралар турында аңлатырга.

8. Шикаятьне караганда, Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил карарларына яисә гамәлләренә (гамәл кылмавына) карата шикаять бирелә торган Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасындагы җирле үзидарә органнарына, аларның вазыйфаи затларына, оешмаларга тикшерү барышында ачыкланырга тиешле теләсә кайсы мәсьәлә буенча үз аңлатмаларын бирү, шулай ук үз позициясен тулаем нигезләү мөмкинлеген бирергә тиеш. Мөрәжәгать итүче тәкъдим ителгән аңлатмалар белән танышырга мөмкин.

9. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил карарларына яисә гамәлләренә (гамәл кылмавына) карата шикаять бирелә торган Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасындагы җирле үзидарә органнарына, аларның вазыйфаи затларына, оешмаларга шикаятьне тапшыра яисә шикаять тикшерүне йөкли алмый.

10. Шикаятьне караганда алынган материаллар турында соңгы карар чыгарылганга кадәр хәбәр таратылырга тиеш түгел.

11. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил мөрәжәгать итүчегә шикаятьне карау нәтижәләре турында законнарда билгеләнгән вакытларда хәбәр итә.

12. Бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен бозу факты ачыкланган очракта, Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил түбәндәгеләргә хокуклы:

1) карарларында яисә гамәлләрендә (гамәл кылмавында) ул бала хокуклары һәм мәнфәгатьләре бозыла дип таныган Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органына, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарә органына, аларның вазыйфай затларына, бозылган хокукларны һәм мәнфәгатьләренә торгызу буенча ихтимал һәм кирәкле чараларга карата тәкъдимнәрне үз эченә алган бәяләмә жибәрергә. Кирәк булган очракта Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил бәяләмәсе бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен бозуга юл куйган органнарда һәм вазыйфай затларга караганда югарырак торучы дәүләт хакимияте органнарына һәм вазыйфай затларга, шулай ук тиешле федераль органнарда жибәрелергә мөмкин;

2) карарларында яисә гамәлләрендә (гамәл кылмавында) бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен бозу чагыла торган вазыйфай затка карата дисциплинар яисә административ эш йә жинаять эше кузгату турындагы үтенечнамә белән компетентлы дәүләт органнарына мөрәжәгать итәргә;

3) прокурор йогынтысы чараларын күрү турындагы үтенечнамә белән прокуратура органнарына мөрәжәгать итәргә.

13. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил үзе кабул иткән бәяләмәне бастырып чыгарырга хокуклы. Гамәлгә куючыларының (гамәлгә куюда катнашучыларының) берсе Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасындагы жирле үзидарә органнары, дәүләт оешмалары булган йә Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән тулысынча яисә өлешчә финанслана торган вакытлы матбугат басмасы Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең бәяләмәләрен һәм башка документларын бастырып чыгарудан баш тартырга хокуклы түгел.

4 бүлек. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил эшчәнлеген оештыру һәм финанс ягыннан тәмин итү

15 статья. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил аппараты

1. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил алдында торучы бурычларны гамәлгә ашыру һәм аның эшчәнлеген тәмин итү өчен Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил аппараты (алга таба – аппарат) төзелә.

2. Аппарат юридик зат хокукына ия булган, исәп-хисап һәм башка счетлары булган, Татарстан Республикасы Дәүләт гербы сурәтләнгән һәм үз исеме язылган мөһерә һәм бланклары булган Татарстан Республикасы дәүләт органыннан гыйбарәт.

3. Аппарат Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил эшчәнлеген юридик, оештыру, фәнни-аналитик, мәгълүмати-белешмә ягыннан һәм башкача тәмин итүне гамәлгә ашыра.

4. Аппарат турындагы нигезләмә, аның структурасы һәм штат расписаниесе Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил тарафыннан раслана.

5. Аппаратка житәкчелек итүгә һәм үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил боерыклар чыгара.

6. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил аппарат эшчәнлегенә турыдан-туры житәкчелек итә, үзенә чыгымнар сметасын мөстәкыйль рәвештә әзерли һәм үти.

7. Аппаратта Татарстан Республикасы законнары нигезендә Татарстан Республикасы дәүләт граждан хезмәте вазыйфаларына кертелгән вазыйфаларны биләүче затлар Татарстан Республикасы дәүләт граждан хезмәткәрләре була. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил эшчәнлеген техник тәмин итү максатларында аппаратның штат расписаниесенә Татарстан Республикасы дәүләт граждан хезмәте вазыйфаларына кертелмәгән вазыйфалар кертелергә мөмкин.

16 статья. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил эшчәнлеген финанс ягыннан һәм матди-техник тәмин итү

1. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил һәм аның аппараты эшчәнлеген финанслау Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

2. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил һәм аның аппараты эшчәнлеген финанслауга акчалар ел саен Татарстан Республикасы бюджетында аерым юл белән карала.

3. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил тарафыннан финанс хисапчылыгы законнарда билгеләнгән тәртиптә тапшырыла.

4. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең һәм аның аппаратының агымдагы эшчәнлеген финанслау аларга үз вәкаләтләрен тулы күләмдә бәйсез рәвештә гамәлгә ашыру мөмкинлеген тәмин итә.

5. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилгә һәм аның аппаратына эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен кирәкле мөлкәт Татарстан Республикасының дәүләт милке була һәм Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең оператив идарәсендә тора.

17 статья. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкилнең жәмәгать ярдәмчеләре

1. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил жәмгыяви башлангычларда эшләүче ярдәмчеләр (алга таба – жәмәгать ярдәмчеләре) булдырырга хокуклы.

2. Жәмәгать ярдәмчеләре турындагы нигезләмә Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил тарафыннан раслана.

3. Жәмәгать ярдәмчеләренә Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил тарафыннан имзаланган тиешле үрнәктәге таныклык бирелә.

18 статья. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил каршындагы координация һәм киңәшү органнары

1. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил эшчәнлеген тәмин итү һәм аңа йөкләнгән бурычларны һәм вәкаләтләргә башкаруның нәтижәлеген арттыру максатларында Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил каршында координация һәм киңәшү органнары оештырылырга мөмкин.

2. Бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен үтәү һәм яклау мәсьәләләре буенча консультатив ярдәм күрсәтү, мәсьәләләрне алдан карау һәм тәкъдим итү характерында тиешле тәкъдимнәр әзерләү өчен Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил каршында бала хокуклары һәм законлы мәнфәгатьләре өлкәсендә кирәкле белеме булган белгечләрдән торучы экспертлар советы оештырылырга мөмкин.

3. Бала хокукларын һәм мәнфәгатьләрен үтәү һәм яклау бурычларын хәл иткәндә, кызыксынучы башкарма хакимият органнарының үзара эшчәнлеген һәм килештерелгән гамәлләрен тәмин итүне оештыру өчен Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил каршында координация комитеты оештырылырга мөмкин.

4. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил каршындагы экспертлар советы һәм Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил каршындагы координация комитеты составына шулай ук (киләшү буенча) дәүләт хакимиятенә башка органнары, ижтимагый берләшмәләр вәкилләре, галимнәр, белгечләр һәм жәмәгать эшлеклеләре кертелергә мөмкин.

5. Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил каршындагы экспертлар советы һәм Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил каршындагы координация комитеты турындагы нигезләмәләр һәм аларның составлары Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил тарафыннан раслана.

5 бүлек. Йомгаклау нигезләмәләре

19 статья. **Әлеге Закон үз көченә кәргән көнгә гамәлдә эш иткән Татарстан Республикасында Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил эшчәнлеген гамәлгә ашыру үзенчәлекләре**

"Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил турында" 2000 елның 3 мартындагы 95 номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә сайланып куелган Татарстан Республикасында Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил әлеге Закон үз көченә кәргән көннән алып үзенә билгеләнгән вәкаләтләренә сайланып куелган срогы тәмамланганчыга кадәр гамәлгә ашыра.

20 статья. **"Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил турында" Татарстан Республикасы Законына үзгәрешләр кертү хакында**

"Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил турында" 2000 елның 3 мартындагы 95 номерлы Татарстан Республикасы Законына (2003 елның 9 августындагы 32-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы редакциясендә) (Татарстан Дәүләт Советы Жыелма басмасы, 2000, № 3 (3); 2003, № 8; 2008, № 11 (III өлеш); 2010, № 6 (I өлеш) түбәндәге үзгәрешләренә кертәргә:

- 1) 12 статьяның 5 өлешен үз көчен югалткан дип танырга;
- 2) V¹ бүлеген үз көчен югалткан дип танырга;
- 3) 36 статьяда:
  - а) 1 өлешне түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

"1. Вәкаләтле вәкил эшчәнлеген тәмин итү һәм аңа үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыруы өчен Вәкаләтле вәкил аппараты (алга таба – аппарат) төзелә.";

б) 2 өлештә ", Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил" сүзләрен төшереп калдырырга;

в) 4 өлештә ", Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил" сүзләрен төшереп калдырырга.

21 статья. **Административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексына үзгәрешләр кертү турында**

Административ хокук бозулар турында 2006 елның 19 декабрендәге 80-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Кодексына (Татарстан Дәүләт Советы Жыелма басмасы, 2006, № 12 (I өлеш); 2007, № 11; 2009, № 2, № 7 – 8 (I өлеш), № 9 – 10, № 12 (I өлеш); 2010, № 1 – 2, № 3, № 6 (I өлеш), № 7 (I өлеш), № 7 (II өлеш), № 10 (II өлеш), Ватаным Татарстан, 2011, 22 июнь) түбәндәге үзгәрешләрен кертәргә:

1) 2.3 статьяда "Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил турында" Татарстан Республикасы Законы" сүзләрен "Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил турында", "Татарстан Республикасында Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил турында" Татарстан Республикасы законнары" сүзләренә алмаштырырга;

2) 8.1 статьяның 3 өлешендә:

а) "Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил" сүзләреннән соң "(Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил эшчәнлегенә карата)" сүзләрен өстәргә;

б) "Татарстан Республикасында Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил" сүзләреннән соң "(Татарстан Республикасында Бала хокуклары буенча вәкаләтле вәкил эшчәнлегенә карата)" сүзләрен өстәргә.

22 статья. **"Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил турында" Татарстан Республикасы Законына һәм Административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексының 2.3, 8.1 статьяларына үзгәрешләр кертү хакында" Татарстан Республикасы Законының аерым нигезләмәләренен үз көчләрен югалтуын тану турында**

"Татарстан Республикасында Кеше хокуклары буенча вәкаләтле вәкил турында" Татарстан Республикасы Законына һәм Административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексының 2.3, 8.1 статьяларына үзгәрешләр кертү хакында" 2010 елның 28 июнендәге 34-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 1 статьясындагы 3 пунктының "в" пунктчасын, 11 пункттын, 12 пунктының "а", "б", "г" пунктчаларын (Татарстан Дәүләт Советы Жыелма басмасы, 2010, № 6 (I өлеш) үз көчләрен югалткан дип танырга.

23 статья. Әлеге Законның үз көченә керүе

1. Әлеге Закон рәсми басылып чыккан көненнән соң 10 көн узгач үз көченә керә.
2. Татарстан Республикасы Президенты һәм Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты үзләренең норматив хокукый актларын әлеге Законга туры китерергә тиеш.

Татарстан Республикасы
Президенты

Р.Н. Миңнеханов

Казан, Кремль
2011 елның 1 августы
№ 59-ТРЗ